

Nr 88

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utbyggnad av utbildnings- och forskningsorganisationen i Umeå; given Stockholms slott den 1 mars 1963.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

/
Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

På grundval av ett betänkande av 1962 års Umeåkommitté framläggs i propositionen förslag om anordnande av matematisk-naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig utbildning och forskning i Umeå. Denna organisation förutsättes successivt utbyggd. Två professorer — en i matematik och en i statistik — föreslås inrättade fr. o. m. den 1 juli 1963.

Vidare föreslås att de medicinska, odontologiska, matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga utbildnings- och forskningsenheterna fr. o. m. den 1 juli 1963 gemensamt benämnas *universitetet i Umeå*.

Till driftkostnader för den föreslagna utbyggnaden äskas för budgetåret 1963/64 640 000 kr.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1963.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern **ERLANDER**, ministern för utrikes ärendena **NILSSON**, statsråden **STRÄNG**, **LINDSTRÖM**, **LANGE**, **LINDHOLM**, **KLING**, **SKOGLUND**, **EDENMAN**, **JOHANSSON**, **AF GEIJERSTAM**, **HOLMQVIST**, **ASPLING**.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler — efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter — fråga angående *utbyggnad av utbildnings- och forskningsorganisationen i Umeå* och anför därvid följande.

I årets statsverksproposition, bil. 10, har Kungl. Maj:t på min hemställan under punkten 213 föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1963/64 beräkna

till Matematisk-naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig utbildning och forskning i Umeå ett belopp av 572 000 kr.

Sedan detta ärende numera färdigberetts, får jag ånyo anmäla detsamma.

I. Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 juni 1962 tillkallade chefen för ecklesiastikdepartementet samma dag åtta sakkunniga med uppgift att verkställa närmare utredningar och avgiva förslag angående fortsatt utbyggnad av organisationen för högre utbildning och forskning i Umeå.

De sakkunniga,¹ som antagit namnet *1962 års Umeåkommitté*, har den 11 december 1962 framlagt delbetänkandet »Högre utbildning och forskning i Umeå» (Ecklesiastikdepartementet 1962:9, stencilerat). I betänkandet föreslås, att utbyggnaden av en matematisk-naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig utbildnings- och forskningsorganisation i Umeå skall påbörjas budgetåret 1963/64.

Över betänkandet har yttranden avgivits av kanslern för rikets universitet efter hörande av vederbörande universitets- och högskolemyndigheter, byggnadsstyrelsen, länsstyrelsen i Västerbottens län efter hörande av stadsfullmäktige i Umeå, Västerbottens läns landsting, Ingeniörsvetenskapsakademien, Sveriges industriförbund, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges förenade studentkårer (SFS) samt Svenska nationalkommittén för matematik.

¹ T. f. avdelningschefen S. Moberg, ordförande, professorn L.-G. Larsson, professorn P. E. Lindahl, byggnadsrådet Chr. Olrog, numera sparbanksinspektören M. Oredsson, professorn B. Rexed, docenten L. Sköld och f. d. kanslerssekreteraren, kanslirådet G. Z. Topelius.

II. Högre utbildning och forskning i Umeå

A. Nuvarande organisation

Frågan om förläggning till Umeå av högre utbildning och forskning aktualiserades under senare delen av 1940-talet. Som följd av ett beslut år 1951 tilldelas numera Umeå stadsbibliotek det s. k. femte exemplaret av — i princip — alla tryckta skrifter som framställs i Sverige. På denna grund har byggts upp ett vetenskapligt bibliotek, vilket sedan ett antal år inrymmer även ett särskilt medicinskt-odontologiskt bibliotek.

År 1953 framlade 1951 års tandläkarkommitté förslag (SOU 1953:36) om bl. a. en *odontologisk högskoleklinik* förlagd till Umeå. I propositionen 1955:138 angående ökad examination av tandläkare m. m. föreslog föredragande departementschefen, att en till tandläkarhögskolan i Stockholm knuten odontologisk läroanstalt skulle inrättas i Umeå fr. o. m. budgetåret 1956/57. Riksdagen godkände detta förslag (SU 148, Rskr 326).

Vid den sålunda beslutade läroanstalten — benämnd tandläkarinstitutet i Umeå — har fr. o. m. läsåret 1956/57 intagits 40 studerande per årsgrupp för utbildning under tredje t. o. m. åttonde studieterminerna. Under såväl de båda inledande som de båda avslutande terminerna har utbildningen varit anordnad vid tandläkarhögskolan i Stockholm.

Enligt den av riksdagen godkända propositionen 1961:108 (SU 130, Rskr 328) skall i Umeå meddelas undervisning även under tandläkarutbildningens två sista terminer fr. o. m. läsåret 1963/64. Samtidigt skall institutet ombildas till en fullständig, i förhållande till tandläkarhögskolan i Stockholm fristående läroanstalt för odontologisk utbildning och forskning. Vidare skall utbildningskapaciteten i Umeå ökas till 60 nyintagna studerande per år med början vid tredje terminens utbildning höstterminen 1963.

Den prekliniska odontologiska utbildningen, som omfattar de två första studieterminerna, beräknas kunna komma att meddelas i Umeå tidigast fr. o. m. läsåret 1965/66. Utöver de 40 tidigare anordnade utbildningsplatserna för umeålinjen vid Stockholmshögskolan skall därför enligt beslut av 1962 års riksdag (jfr propositionen 1962:1, bilagan 10) som ett provisorium fr. o. m. läsåret 1962/63 vid tandläkarhögskolan i Malmö anordnas ytterligare 20 prekliniska utbildningsplatser per år för umeålinjen.

Till umeåinstitutet är ansluten en tandsköterskeskola vid vilken undervisningen började höstterminen 1957. Fr. o. m. läsåret 1963/64 kommer även tandteknikerutbildning att anordnas i Umeå i anslutning till den odontologiska läroanstalten.

I propositionen 1963:1, bilagan 10, har föreslagits, att för budgetåret 1963/64 erforderliga medel för den odontologiska utbildnings- och forskningsverksamheten i Umeå samt för tandsköterske- och tandteknikerskolorna därstädes beräknas under särskilda anslag till en tandläkarhögskola i Umeå.

I ett av 1955 års läkarutbildningsutredning utarbetat betänkande (SOU 1956:34) diskuterades frågan om en till Norrland förlagd *medicinsk läroanstalt*. Utredningsmajoriteten ansåg sig böra avstå från denna tanke. I en reservation föreslogs emellertid, att en medicinsk högskola skulle komma till stånd i Umeå. I propositionen 1957:91 förordade föredragande departementschefen, att en ny medicinsk läroanstalt — avsedd för propedeutisk och klinisk undervisning — skulle inrättas i Norrland. I valet mellan möjliga orter fann departementschefen, att de starkaste skälen talade för läroanstaltens förläggning till Umeå.

En särskild beredning inom ecklesiastikdepartementet framlade hösten 1957 närmare utredning om en medicinsk högskola i Umeå. I propositionen 1957:188 anknöt departementschefen till beredningens utbyggnadsplan och föreslog att den förordade högskolan skulle inrättas fr. o. m. budgetåret 1958/59. Riksdagen beslutade i enlighet härmed (SU 179, Rskr 397).

Vid högskolan, som dimensionerades för en årlig intagning av 40 studerande, meddelades från början enligt fastställd plan endast klinisk undervisning. Fr. o. m. höstterminen 1962 innefattar undervisningen — likaledes enligt den ursprungliga planen — även propedeutisk utbildning. Detta innebär, att den medicinska undervisningen fr. o. m. tredje studieåret fram till licentiatexamen därefter meddelas i Umeå. Den teoretiska utbildningen — under de båda första studieåren — fullgör de studerande på andra orter.

Som en följd av riksdagens beslut 1961 och 1962 angående ökad utbildning av läkare skall högskolans utbildningskapacitet höjas till 60 nybörjare per år i de propedeutiska och kliniska ämnena fr. o. m. budgetåret 1964/65. Nyssnämnda beslut innebär dessutom, att högskolan skall byggas ut till ett fullständigt medicinskt lärosäte, omfattande även medicinsk-teoretisk undervisning för 62 studerande; denna undervisning beräknas kunna börja under läsåret 1965/66 (jfr propositionen 1961:108, SU 130, Rskr 328 samt propositionen 1962:104, SU 144, Rskr 322).

Ett förslag om anordnande av *socionomutbildning* i Umeå framlades år 1961 av socionomutbildningskommittén. I propositionen 1962:1, bilagan 10, föreslog chefen för ecklesiastikdepartementet, att ett socialinstitut skulle inrättas i Umeå fr. o. m. budgetåret 1962/63. Förslaget godkändes av riksdagen (SU 73, Rskr 193).

Socialinstitutet i Umeå erhöll från början en intagningskapacitet av 70 studerande per år. I särskild proposition till årets riksdag angående anslag för budgetåret 1963/64 till socionomutbildning har föreslagits, att antalet nybörjarplatser fr. o. m. läsåret 1963/64 skall öka till 90 per år.

B. Vissa riktlinjer m. m. för fortsatt utbyggnad**1960 års riksdagsbeslut**

Med anledning av vissa förslag i universitetsutredningens sjätte betänkande (SOU 1959:45) framhöll chefen för ecklesiastikdepartementet i propositionen 1960:119 angående riktlinjer för utbyggande av universitet och högskolor m. m., att det från många synpunkter, icke minst lokaliseringpolitiska, vore lämpligt och önskvärt, att i Umeå snarast utbyggdes en så fullständig utbildnings- och forskningsorganisation som möjligt. I propositionen underströks, att det ej vore nödvändigt att i Umeå bygga upp endast enheter av traditionell typ; tvärtom skulle det vara en fördel, om man där sökte åstadkomma av vetenskapens utveckling motiverade organisatoriska nybildningar.

Efter att ha berört frågorna om medicinsk och odontologisk utbildning och forskning i Umeå uttalade departementschefen bl. a. följande.

Vad beträffar den av universitetsutredningen väckta frågan om matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning i Umeå är det enligt min mening lämpligt att, när det kan bli aktuellt att planera för en fullständig läkarutbildning i Umeå, då även förbereda en därmed samordnad komplettering av utbildnings- och forskningsorganisationen med centrala matematisk-naturvetenskapliga ämnen.

I anslutning till frågan om upprättande av ett socialinstitut i Umeå yttrade departementschefen i huvudsak följande.

Uppmärksamheten bör riktas även på den av utredningen väckta frågan om en samhällsvetenskaplig utbildnings- och forskningsorganisation i Umeå. För att få ett fullt tillfredsställande rekryteringsunderlag i fråga om lärarkrafter bör ett socialinstitut kunna repliera på samhällsvetenskapliga ämnen. Det finns också, såsom universitetsutredningen framhållit, ett sådant samband mellan samhällsvetenskaplig utbildning och socionomutbildning, att för dessa två utbildningsgrenar föreligger ett ömsesidigt intresse av att vara representerade på en och samma ort.

I fråga om humanistisk utbildning och forskning i övrigt anförde departementschefen följande:

Jag hyser förståelse för önskemålet i ett flertal yttranden om att humanistisk utbildning och forskning även i övrigt bör bli företrädda i Umeå. Med hänsyn bl. a. till vad jag tidigare i olika sammanhang anfört beträffande tillträdet till de fria fakulteterna och det väntade utbudet av humanistiskt utbildad personal på arbetsmarknaden är jag emellertid inte beredd att för närvarande ta upp detta spörsmål till prövning.

1960 års riksdags särskilda utskott uttalade i sitt av nämnda riksdag godkända utlåtande nr 1 (Rskr 327), att åtgärder borde vidtagas för att i Umeå åstadkomma en utbildnings- och forskningsorganisation i dels centrala matematisk-naturvetenskapliga ämnen, dels samhällsvetenskapliga ämnen. Utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t noga följde utvecklingen i fråga om möjligheterna att få till stånd även humanistisk utbildning och forskning i Umeå.

Vissa avtalsfrågor m. m.

För att möjliggöra en fortsatt utbyggnad av utbildnings- och forskningsorganisationen i Umeå har staten år 1962 slutit avtal med dels Västerbottens läns landsting, dels Umeå stad. Genom förstnämnda avtal regleras det fortsatta samarbetet mellan staten och landstinget i fråga om utbildning av läkare och tandläkare i Umeå. Genom avtalet med staden tryggas statens innehav av mark i Umeå (jfr propositionen 1962:104, SU 144, Rskr 322).

I det mellan staten och Umeå stad träffade avtalet om marköverlåtelse har staden beträffande det överlätna området åtagit sig bl. a. att på sin bekostnad utföra dräneringsarbeten, anordna huvudavlopps- och vattenledningar m. m. Byggnadsstyrelsen har vidare avtalat med staden, att sådana övriga försörjningsåtgärder, som till en början är erforderliga för statens nybyggnader inom ifrågasvarande område, skall i samråd med byggnadsstyrelsen planeras och utföras av staden i anslutning till förutnämnda åtgärder. Kungl. Maj:t har genom beslut den 16 november 1962 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att i avvaktan på en plan över försörjningsåtgärder utföra sådana arbeten enligt ett av styrelsen redovisat program till en kostnad av högst 1 000 000 kr. Byggnadsstyrelsen har sedermera för prövning överlämnat dylik plan. Medelförbrukningen budgetåren 1962/63 och 1963/64 för försörjningsåtgärder beräknas till 3 188 000 kr.

Byggnadsstyrelsens utbyggnadsplan

Den 17 september 1962 har *byggnadsstyrelsen* till Kungl. Maj:t överlämnat ett enligt uppdrag den 30 juli 1959 utarbetat förslag till utbyggnadsplan för »Umeå universitet». Förslaget har uppgjorts i samråd med organisationskommittén för medicinska högskolan i Umeå och 1955 års universitetsutredning. Byggnadsstyrelsen framhåller inledningsvis följande.

I utredningsuppdraget har — av naturliga skäl — icke ansetts ingå att lägga synpunkter på det blivande lärosätets organisatoriska uppbyggnad, dess utbildningskapacitet eller andra dimensionerande faktorer, ej heller någon detaljerad bedömning av det exakta lokalbehovet eller överväganden av organisatorisk art i samband med sådana bedömningar. Utredningen är i övervägande grad baserad på en *arkitektonisk* bedömning av hur och i vilken utsträckning det på grundval av träffade avtal tillgängliga markområdet — under samtidigt hänsynstagande till de tekniska och avtalsmässiga förutsättningarna samt erfarenhetsmässigt grundade hypoteser angående en universitetsorganisations funktion och utvecklingslinjer — lämpligen borde bebyggas inom överskådlig tid samt efter vilka riktlinjer en fortsatt utbyggnad därefter skulle kunna ske. Det sakunderlag angående lärosätets framtida studentantal, som står till buds och som angivits vara av mycket preliminär art med utsikt till betydande variationer i framtiden både uppåt och nedåt, har dock i utredningen betraktats som en minimigräns utöver vilken betydande kapacitetsökningar skall vara möjliga.

Den odontologiska samt den kliniska och propedeutiska medicinska utbildningen har icke ansetts beröra utredningen i annan mån än vad som framgår av föreliggande lokalprogram för de teoretisk-medicinska institutionerna samt vid bedömning utav de av totala studentantalet beroende anläggningarna för gemensamt bruk.

Den av byggnadsstyrelsen som »universitetsområdet» betecknade marken är belägen omedelbart norr och nordost om Umeå lasarett i stadens östra del och omfattar ca 1 750 000 m², varav ca 700 000 m² utgör reservområde för eventuell framtida expansion.

För byggnadsstyrelsens bedömning av lokalbehovet har vissa preliminära antaganden rörande det framtida studentantalet i Umeå legat till grund. I följande sammanställning redovisas styrelsens dimensionsberäkningar.

	Antal stu- denter	Antal anställda	Netto lokal- yta m ²	Brutto vånings- yta m ²	Antal bil- platser
<i>Humanister</i>					
Samhällsvetenskap, inklusive kulturgeo- grafi samt psykologi och pedagogik ...	500	50	2 500	5 000	110
Filosofi, historia, etnografi, språk	600	60	3 000	6 000	190
Socialinstitut	300	30	1 500	3 000	95
Summa	1 400	140	7 000	14 000	395
<i>Naturvetare</i>					
Naturgeografi, mineralogi, botanik, gene- etik, fysik, vissa tekniska ämnen	390	200	20 000	40 000	330
Kemi, zoologi	150	90	10 500	21 000	60
Matematik	300	30	1 500	3 000	95
Summa	840	320	32 000	64 000	485
<i>Medicinare</i>					
Anatomi, histologi, med. kemi, fysiologi, med. fysik	180	90	8 000	16 000	100
Totalt	2 420 ¹	550	47 000	94 000	980

I utbyggnadsplanen har för den inom överskådlig tid aktuella bebyggelsen anslagits i första hand den västra delen av universitetsområdet. De för bebyggelse lämpade öppna områdena närmast Strombergs väg — vilken leder mot stadens centrum — har i princip fått ge plats åt de enligt byggnadsstyrelsen »organisatoriskt relativt statiska humanistiska institutionerna, medan de mera expansiva teoretisk-medicinska och naturvetenskapliga ämnena inrymts inom delområdet södra och östra delar». Beträffande området disposition framhåller styrelsen i övrigt bl. a. följande.

De teoretisk-medicinska institutionerna når genom sin placering å ena sidan relativt god kontakt med lasarettområdet via de propedeutiska ämnenas byggnad och å den andra med den del av de naturvetenskapliga ämnena, som inte enligt planerna direkt sambygges med dem.

¹ Härtill kommer ca 300 medicinare och ca 300 odontologer, vilkas lokalbehov i huvudsak tillgodoses inom lasarettområdet och det propedeutiska blocket.

Vissa andra avsteg från gängse fakultetsgränser har vid byggnadernas gruppering gjorts, i det att t. ex. den matematiska institutionen föreslagits förlagd i den humanistiska gruppen. Förutom dess karaktär av icke-experimentell institution och sålunda från byggnadsteknisk synpunkt nära släktskap med de humanistiska ämnena, har här till bidragit tanken att kunna utnyttja den större föreläsningssal, som det stora elevantalet inom detta ämne kan komma att motivera, även för annat ändamål. Föreläsningssalens närhet till lasarettet skulle — med kulvertanslutning dit — kunna möjliggöra dess användning för större medicinska föreläsningar med demonstrationsobjekt, för vilket ändamål ingen större sal för närvarande finns tillgänglig eller plats kan upplåtas inom lasarettområdet. Placeringen kan även motiveras av den nära anknytningen mellan matematik och vissa samhällsvetenskapliga ämnen.

Avsikten är enligt byggnadsstyrelsen, att utbyggnaden inom det västra delområdet skall ske från söder och norrut i den takt och i den ordning som framtida beslut om lärosätets organisatoriska utbyggnad kommer att bestämma.

Kommitténs uppdrag

I samband med tillkallandet av den förut nämnda kommittén för fortsatt utbyggnad av organisationen för högre utbildning och forskning i Umeå (1962 års Umeåkommitté) redovisades i en departementspromemoria vissa allmänna riktlinjer för kommitténs arbete. Promemorian har i huvudsak följande lydelse.

En blivande universitetsbildning i Umeå behöver icke byggas upp efter traditionellt mönster. Det synes tvärtom vara en fördel, att man söker åstadkomma av vetenskapens utveckling motiverade organisatoriska nybildningar. Med detta som mål har kommittén att planera uppbyggnaden av en matematisk-naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig utbildnings- och forskningsorganisation i Umeå. Den första uppgiften blir att närmare utreda vilka centrala ämnen denna organisation bör omfatta. Härvid skall prövas jämväl frågan huruvida övre Norrlands näringsliv och övriga samhällsförhållanden kan motivera vetenskapliga och utbildningsmässiga anordningar, som ej hittills ansetts erforderliga vid universitet och högskolor.

Frågan om behovet av att tillskapa även en humanistisk utbildnings- och forskningsorganisation i övrigt i Umeå bör prövas först sedan närmare klarhet vunnits om hur stora de humanistiska fakulteterna vid övriga universitet kommer att bli som en följd av nu pågående eller planerad utbyggnad.

Kommittén bör i sitt arbete dels upptaga frågan om den lämpliga dimensioneringen av utbildningskapaciteten i skilda ämnen eller ämnesgrupper, dels upprätta förslag till behövlig personalorganisation m. m., dels ock göra upp förslag till lokalprogram för erforderliga nybyggnader och förslag till program för till dessa byggnader hörande s. k. gemensamma anläggningar.

Lokalprogrammen bör uppgöras med tanke på att projekteringen av byggnaderna skall resultera i största möjliga flexibilitet i fråga om utnyttjande av de färdigställda lokalerna. Sålunda bör bl. a. eftersträvas att för flera ämnen gemensamma utrymmen tillskapas i vidast möjliga utsträckning, exempelvis i form av gemensamma föreläsnings-, seminarie-, lektions- och bibliotekslokaler, liksom också gemensamma verkstadslokaler, skrivcentraler och vaktmästarutrymmen.

C. Kommitténs förslag

Huvudpunkterna i förslaget

1962 års Umeåkommittés förslag, vilka redovisas i efterföljande avsnitt, innebär i huvudsak följande.

1. Utbyggnaden av det blivande universitetets i Umeå utbildnings- och forskningsorganisation påbörjas budgetåret 1963/64.

2. Läsåret 1963/64 anordnas undervisning i ämnena matematik och statistik, läsåret 1964/65 jämväl i ämnena teoretisk fysik, fysik och nationalekonomi samt läsåret 1965/66 därutöver i ämnena kemi och statskunskap.

3. Den 1 juli 1963 inrättas en professur i matematik och en professur i statistik.

4. Lokalfrågorna löses övergångsvis genom provisoriska arrangemang, i huvudsak förhyrningar.

5. Kostnaderna — exklusive hyresersättningar — budgetåret 1963/64 har beräknats till avrundat 572 000 kr.

Bakgrunden till förslagens utformning

Inledningsvis erinrar kommittén om sitt uppdrag att för den blivande universitetsbildningen i Umeå söka åstadkomma av vetenskapens utveckling motiveerade organisatoriska nybildningar. Utredningsarbetet befinner sig härvidlag ännu endast i ett inledningsskede, framhåller kommittén; undersökningar rörande vilka ämnen och ämnesgrupper som bör ingå i organisationen har nyligen påbörjats. I syfte främst att få speciella norrlandsbehov och -problem kartlagda har kommittén haft överläggningar med representanter för bl. a. industrin i övre Norrland.

Kommittén konstaterar, att det från skilda håll framförts önskemål om att undervisning i matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga ämnen snarast möjligt skall organiseras i Umeå. De senaste årens fortsatta starka ökning av tillströmningen till våra nuvarande universitet och högskolor är ett faktum, som enligt kommittén motiverar snara åtgärder i syfte att lätta trycket på dessa läroanstalter. Samtidigt bör — framhåller kommittén — skapas vidgade utbildningsmöjligheter för den utbildningssökande norrländska ungdomen. Vid kommitténs överläggningar med företrädare för näringslivet i Norrland betonades bl. a., att det finns ett starkt intresse för högre utbildning hos många av dem som nu är knutna till industrierna; de har emellertid av ekonomiska eller andra skäl i allmänhet ej kunnat söka sig till lärosätena i sydligare delar av landet. Kommittén erinrar vidare om att bristen på lärare är särskilt markant i övre Norrland. Det finns enligt kommitténs mening välgrundad anledning förmoda, att de som får sin utbildning i Umeå i större utsträckning än andra kommer att söka sig till norrlandstjänster. Kommittén understryker slutligen betydelsen av en matematisk-naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig forsknings- och utbildningsorganisation som komplement till läkar- och tandläkarutbildningen i Umeå.

Den omständigheten, att arbetet med att i en utbyggnadsplan fixera vilka ämnen organisationen i Umeå bör omfatta endast påbörjats, får enligt kommit-

tén icke utgöra hinder för att uppbyggnaden av denna organisation inleds i de delar så kan ske utan att kommande förslag och beslut föregripes. Beträffande vissa ämnen föreligger enligt kommitténs bestämda uppfattning icke någon sådan risk. Även om avsikten är att i Umeå om möjligt skapa en forsknings- och utbildningsorganisation av ej traditionell typ, har det för kommittén framstått som självklart, att denna organisation under alla förhållanden måste omfatta ett antal matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga ämnen, i huvudsak organiserade i nu gängse former.

Med denna utgångspunkt och med hänsyn till möjligheterna att provisoriskt tillgodose lokalbehoven har kommittén valt ut de ämnen som enligt dess mening bör ingå i den nya utbildnings- och forskningsorganisationen redan under det första utbyggnadsskedet.

Tidsschema för utbyggnaden

Kommittén föreslår, att i ämnena matematik och statistik undervisning på ett- och tvåbetygsnivåerna anordnas redan fr. o. m. läsåret 1963/64.

Ett genomförande av detta förslag måste enligt kommittén under kommande budgetår följas av fortsatt utbyggnad, så att möjlighet beredes de studerande att i Umeå avlägga fullständig examen med lämpliga ämneskombinationer. Närmast efter matematik och statistik bör enligt kommittén ämnena fysik, teoretisk fysik och nationalekonomi tillkomma, samtliga fr. o. m. budgetåret 1964/65, samt därefter — fr. o. m. budgetåret 1965/66 — ämnena kemi och statskunskap.

Vid beräkningen av personal- och lokalbehov m. m. i ämnena matematik och statistik under budgetåret 1963/64 har kommittén kalkylerat med en relativt begränsad studenttillströmning — ca 50 ettbetygsstuderande och 30 tvåbetygsstuderande i matematik samt ca 70 ettbetygsstuderande (50 på hösten och 20 på våren) och ca 25 tvåbetygsstuderande i statistik.

I fråga om högre lärartjänster föreslår kommittén, att fr. o. m. budgetåret 1963/64 inrättas en professur i matematik och en professur i statistik. Dessa professorer måste — enligt kommittén — under alla förhållanden komma att ingå i organisationen för naturvetenskap och samhällsvetenskap i Umeå.

Kommittén framhåller vidare, att det är av största betydelse, att undervisningen från början möts med fullt förtroende från de studerandes sida. Som en viktig förutsättning för att så skall bli fallet anger kommittén tillgång till fullgod lärarpersonal.

Organisation och administration

Kommittén erinrar om de förslag till en provisorisk lösning av de organisatoriska och administrativa frågorna vid medicinska högskolan och tandläkarhögskolan i Umeå som — i avvaktan på genomförande av en allmän reform av de akademiska lärosätenas organisation och administration — avgivits av kanslern för rikets universitet efter framställning från organisationskommittén för medicinska högskolan i Umeå (jfr propositionen 1963:1, bilagan 10, s. 403).

Umeåkommittén anser det för sin del naturligt, att medicinska högskolan och tandläkarhögskolan den 1 juli 1963 organiseras som fakulteter i en universitetsorganisation. Med hänsyn till den utvidgning av organisationen som följer av ett genomförande av kommitténs förslag talar enligt kommitténs mening övervägande, framför allt praktiska skäl för att lärosätet benämnes *universitetet i Umeå*.

I avvaktan på att utbyggnaden av universitetsorganisationen i Umeå får en sådan omfattning, att en filosofisk fakultet eller en samhällsvetenskaplig fakultet och en matematisk-naturvetenskaplig fakultet kan upprättas och bli funktionsdugliga har kommittén funnit sig böra förorda, att innehavarna av de föreslagna professurerna i matematik och statistik eller de som på grund av förordnande uppehåller dessa tjänster övergångsvis inträder som ledamöter av medicinska fakulteten. De bör dock enligt kommittén ej äga delta i handläggningen av befordringsärenden inom medicinska fakulteten. Därjämte har kommittén funnit det starkt motiverat, att universitetet i Uppsala tills vidare får ställning av moderuniversitetet för den av kommittén föreslagna utbildnings- och forskningsorganisationen i Umeå. Sålunda bör enligt kommitténs mening ärende angående tillsättning av tjänst som professor i här föreslagna ämnen tills vidare handläggas av vederbörande vid universitetet i Uppsala i enlighet med i universitetsstatuterna meddelade bestämmelser. Representanter för Uppsala universitet har vid underhandskontakt med kommittén förklarat, att detta universitet är villigt att påtaga sig ifrågavarande uppdrag. På samma sätt har beträffande institutionerna i Umeå vederbörande ämnesföreträdare i Uppsala förklarat sig beredda att i mån av behov låta sina institutioner fungera som moderinstitutioner.

Förslag i fråga om det nya lärosätets ledning under provisorietiden har av kanslern och organisationskommittén framlagts i förutnämnda skrivelser. Umeåkommittén har inte ansett sig böra behandla denna fråga.

I fråga om det nya lärosätets administration under provisorietiden har kommittén funnit, att den av kommittén föreslagna forsknings- och utbildningsorganisationen bör kunna repliera på lärosätets administration utan att någon förstärkning av den administrativa personalen behöver vidtagas.

Biblioteksfrågan

Beträffande biblioteksverksamheten konstaterar kommittén, att Umeå stad enligt gällande avtal skall, intill dess att lokalfrågan för den medicinskt-odontologiska biblioteksverksamheten lösts inom universitetsområdet, i sitt stadsbibliotek kostnadsfritt upplåta vissa utrymmen för ett medicinskt-odontologiskt bibliotek. Även socialinstitutets biblioteksfråga har tills vidare i huvudsak ordnats genom samarbete med Umeå stadsbibliotek. Vid institutet finns ett mindre referensbibliotek.

Till frågan om den fullständiga biblioteksorganisationen vid det blivande universitetet avser kommittén att återkomma i ett senare betänkande. Kommittén

förutsätter, att den naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga forskningen och utbildningen under utbyggnadsperioden tills vidare skall kunna repliera på stadsbiblioteket och det medicinskt-odontologiska biblioteket samt på socialinstitutets referensbibliotek. Kommittén anser det emellertid vara nödvändigt, att ett mindre, för institutionerna för matematik och statistik gemensamt kurs- och referensbibliotek anordnas inom institutionslokalerna redan under det första läsåret.

Lokalfrågor

Byggnadsstyrelsens till Kungl. Maj:t överlämnade förslag till utbyggnadsplan för universitetet i Umeå, vilken berörts i det föregående, redovisar en bedömning av hur och i vilken utsträckning universitetsområdet bör bebyggas. På Umeåkommittén ankommer att — bortsett från den medicinska och odontologiska utbildningsorganisationen — framlägga förslag avseende arten och omfånget av den framtida forsknings- och utbildningsorganisationen samt att göra upp förslag till lokalprogram för erforderliga byggnader.

Kommittén har föreslagit, att uppbyggnaden av forsknings- och utbildningsorganisationen för ämnena matematik och statistik skall påbörjas läsåret 1963/64. Därefter bör enligt förslaget följa fysik, teoretisk fysik och nationalekonomi — läsåret 1964/65 — samt kemi och statskunskap — läsåret 1965/66. Kommittén framhåller, att ifrågavarande ämnens lokalbehov övergångsvis måste lösas genom provisoriska anordningar.

I fråga om den mera långsiktiga planeringen framhåller kommittén, att utredningar beträffande vilka ämnen som — utöver de förutnämnda — bör ingå i organisationen pågår liksom också undersökningar avseende den lämpliga utbildningskapaciteten vid universitetet i Umeå. Kommittén räknar med att under loppet av år 1963 kunna till byggnadsstyrelsen överlämna lokalprogram avseende de tre byggnadskomplex, som enligt kommitténs bedömning först bör igångsättas, nämligen kemikomplexet, fysikkomplexet och samhällsvetarkomplexet. Där est projekteringen av kemikomplexet slutföres inom sådan tid, att byggnadsarbetena kan påbörjas sommaren 1965, är det möjligt — anser kommittén — att de kemiska övningslaboratorierna kan tagas i bruk hösten 1967 och hela institutionen hösten 1968. Under förutsättning av erforderliga investeringsanslag bör enligt kommittén fysikkomplexet kunna stå färdigt våren 1969. Vidare har kommittén bedömt det som realistiskt att nu räkna med att de första definitiva lokalerna för de samhällsvetenskapliga ämnena kan uppföras till hösten 1969.

Kommittén framhåller, att tidsschemat innebär, att det dröjer relativt länge, innan de första för universitetsundervisning avsedda lokalerna hinner färdigställas. Att kommittén det oaktat funnit sig kunna föreslå, att undervisnings- och forskningsverksamhet dessförinnan organiseras, beror på de goda möjligheter att provisoriskt tillgodose lokalbehoven, som kommittén funnit föreligga. Kommittén understryker, att Umeå stad visat stort intresse för att medverka till att

lösa sådana problem som kan uppkomma i samband med organiserandet av högre utbildning och forskning i staden.

Vad gäller ämnena matematik och statistik — grupp a — samt teoretisk fysik, fysik, nationalekonomi och statskunskap — grupp b — uppskattar kommittén lokalbehovet under startperioden till avrundat ca 1 900 m² netto, nämligen för ämnesgruppen a till 390 m² och för ämnesgruppen b till 1 500 m². För den första ämnesgruppen, d. v. s. för de ämnen i vilka undervisning avses anordnad redan fr. o. m. nästa läsår, har ett detaljerat lokalprogram utarbetats. Uppskattningen av lokalbehovet för ämnesgrupp b är preliminär. Ifrågavarande lokalbehov om tillsammans ca 1 900 m² netto eller ca 2 500 m² brutto har Umeå stad förklarat sig beredd tillgodose på så sätt, att staden invid universitetsområdet uppför paviljonger, vilka mot hyra upplåtes för ifrågavarande ändamål. Staden betingar sig en hyra av åttio kr. per kvadratmeter, vilket kommittén anser fullt skäligt. För de ca 500 m² bruttoyta som erfordras under budgetåret 1963/64 kommer hyreskostnaden nämnda budgetår alltså att uppgå till ca 40 000 kr.

Stadens erbjudande innebär enligt kommitténs mening en god lösning av ifrågavarande ämnens lokalbehov under provisorietiden. Kommittén förordar, att byggnadsstyrelsen erhåller i uppdrag att med staden träffa erforderliga hyresavtal. Med hänsyn till värdet av »buffertlokaler» under en uppbyggnadsperiod anser kommittén, att hyrestiden bör bestämmas till tio år.

I fråga om provisoriska lokaler för kemiämnena, i vilka ämnen undervisning förutsatts ske fr. o. m. läsåret 1965/66, har kommittén diskuterat olika möjligheter.

Enligt gällande avtal skall landstinget inom Umeå lasarettssområde tillhandahålla erforderliga lokaler för bl. a. utbildning och forskning i ämnena bakteriologi, farmakologi och hygien. I vad avser bakteriologiska institutionen har planeringen för en andra byggnadsetapp påbörjats. Kommittén uttalar, att möjlighet torde föreligga att tidigarelägga denna etapp, varigenom dessa lokaler skulle kunna stå färdiga till hösten 1965.

Då genom ifrågavarande etappbyggnad kemiämnenas lokalbehov övergångsvis skulle kunna tillgodoses, har kommittén funnit denna lösning böra betraktas som huvudalternativet. Kommittén har för avsikt att i ärendet upptaga underhandlingar med landstinget. I andra hand bör enligt kommitténs mening prövas, om lokaler övergångsvis kan upplåtas för kemiämnena inom anatomins och histologins nybyggnader, vilka beräknas stå färdiga hösten 1965. Kommittén räknar med att senare kunna presentera en fullt godtagbar — om än provisorisk — lösning av denna lokalfråga.

Det synes kommittén uppenbart, att en faktor av stor betydelse för studenttillströmningen och för möjligheten av att rekrytera den erforderliga personalen är tillgången på goda bostäder. Kommittén framhåller i detta sammanhang, att staden förklarat sig beredd tillse att ifrågavarande behov blir tillgodosedda.

Anslagsbehov budgetåret 1963/64

Kommittén har för budgetåret 1963/64 beräknat anslagsbehovet till *avlöningar* till ca 382 000 kr. Av följande sammanställning framgår kommitténs förslag till personalorganisation för nästa budgetår.

- 1) Professor i matematik
- 2) 1 000 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete
- 3) Professor i statistik
- 4) 1 000 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete
- 5) Medelsanvisning av 195 000 kr. till löner och arvoden till universitetslektorer, assistenter m. m.
- 6) Två kanslibiträden i Ae 7

Som motivering för sina förslag anför kommittén i huvudsak följande.

Punkterna 1—4. Kommittén har föreslagit, att fr. o. m. budgetåret 1963/64 skall inrättas en professur i matematik och en professur i statistik. Enligt de grunder som gäller för tilldelning av assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete bör för vardera av ämnena beräknas 1 000 assistenttimmar för detta ändamål.

Punkt 5. Kommittén har för avsikt att senare inkomma med förslag till disposition av den föreslagna medelsanvisningen för undervisningen läsåret 1963/64, s. k. petitplaner. Kostnaderna nämnda budgetår till löner och arvoden åt ifrågasvarande lärarkrafter har kommittén beräknat till ca 195 000 kr. Vid dessa beräkningar har kommittén förutsatt ettbetygsundervisning höstterminen 1963 i matematik och statistik med ett beräknat studerandeantal av omkring 50 i vardera ämnet. Jämväl för vårterminen har kommittén funnit sig böra planera ettbetygsundervisning i statistik; elevantalet har uppskattats till 20. Därutöver avses tvåbetygsundervisning i matematik och statistik bli anordnad under vårterminen.

Punkt 6. Till var och en av de båda nya institutionerna bör enligt kommittén knytas en tjänst som kanslibitråde.

Medelsbehovet till *omkostnader* för nästa budgetår uppskattar kommittén till 52 000 kr. enligt följande förslag till stat.

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	1 000
2. Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	5 000
3. Städning och rengöring, <i>förslagsvis</i>	6 000
4. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	20 000
5. Telefonavgifter, <i>förslagsvis</i>	10 000
6. Publikationstryck	10 000
	Summa kr. 52 000

Som motivering för beräkningarna anför kommittén bl. a., under punkten 4, att vederbörande befattningshavare under uppbyggnadsperioden måste beredas möjligheter att i betydande omfattning företaga tjänsteresor, samt under punkten 6, att en betydande upplysningsverksamhet är nödvändig för att bland studenter och gymnasister sprida kännedom om de nya studiemöjligheterna i Umeå.

Till *materiel m. m.* föreslår kommittén för nästa budgetår en medelsanvisning av 8 000 kr. Vidare förordar kommittén, att 10 000 kr. anvisas för nästa budgetår till *bokinköp och bokbindning m. m.*

Efter samråd med utrustningsnämnden för universitet och högskolor föreslår kommittén för budgetåret 1963/64 en medelsanvisning av 120 000 kr. till *inredning och utrustning av nya lokaler* för undervisningsverksamheten. Det föreslagna beloppet bör enligt kommittén få disponeras allenast för sådan inredning och utrustning som under läsåret 1963/64 oundgängligen erfordras för att möjliggöra undervisningen.

D. Yttranden

Kommitténs förslag har vid remissbehandlingen fått ett genomgående gynnsamt mottagande. Remissinstanserna anser allmänt att det är ett angeläget önskemål, att undervisning i matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga ämnen organiseras i Umeå snarast möjligt. De framlagda förslagen bedömes kunna medföra ett betydelsefullt komplement till den högskoleutbildning, som redan finns eller föreslagits bli förlagd till Umeå.

I flera yttranden betonas intresset av att utbildnings- och forskningsorganisationen i Umeå snarast kommer att omfatta ytterligare vetenskapsområden utöver dem som rymmes i det av kommittén redovisade programmet. Ett par remissinstanser ifrågasätter lämpligheten i att den föreslagna utbyggnaden påbörjas så snabbt som kommittén förordat.

I fråga om det omedelbart aktuella utbyggnadsprogrammet biträder remissinstanserna i allt väsentligt kommitténs förslag.

Lärarkollegiet vid medicinska högskolan i Umeå och *lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm* påpekar att de föreslagna matematisk-naturvetenskapliga ämnena liksom ämnet statistik har väsentlig betydelse för forskningsarbetet inom de medicinska och odontologiska högskolorna; de nya ämnena anses också möjliggöra en blandad medicinsk-naturvetenskaplig utbildning.

Beträffande ämnet kemi har *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala* bl. a. framhållit att det synes nödvändigt, att de fyra ämnesdelarna oorganisk kemi, organisk kemi, fysikalisk kemi och biokemi organiseras samtidigt. *Ingenjörsvetenskapsakademien*, som förutsätter att frågan om kemiämnets organisation upptages senare, understryker vikten av att de studerande beredes möjlighet att få den pedagogiska utbildning som fordras för filosofisk ämbetsexamen.

SACO förordar, att den matematisk-naturvetenskapliga utbildnings- och forskningsorganisationen bygges upp med huvudsyfte att utbilda lärare. Beträffande den samhällsvetenskapliga utbildningen anför organisationen att — om en sammanhållen utbildning för samhällsvetare och civilekonomer ej kan organiseras — i första hand bör anordnas civilekonomutbildning. Vidare hävdar organisationen,

att ämnet företagsekonomi har en högre angelägenhetsgrad än ämnet statskunskap.

SFS förordar en betydligt snabbare utbyggnad än vad kommittén föreslagit samt framhåller att utbildningsorganisationen bör inriktas på den akademiska arbetsmarknadens bristämnen. Önskvärdheten av att undervisning kommer att meddelas i fler ekonomiska ämnen understryks. Sålunda anser organisationen, att det bör finnas möjlighet att i Umeå avlägga fullständig politices magisterexamen. Utbildning bör ges i såväl företagsekonomi som den propedeutiska kursen i juridik. Övriga ämnen som enligt SFS bör tillkomma inom den av kommittén angivna tidsramen är numerisk analys, botanik, zoologi, kulturgeografi och sociologi samt pedagogik.

Länsstyrelsen i Västerbottens län önskar en snabbare utbyggnadstakt. Vad beträffar ytterligare samhällsvetenskapliga ämnen förordar länsstyrelsen i första hand företagsekonomi, geografi och sociologi. Värdet för socialinstitutet av att de samhällsvetenskapliga ämnena är väl företrädade vid universitetet understrykes liksom också angelägenheten av att politices magisterexamen med olika studieinriktningar kan avläggas.

Historisk-filosofiska sektionen i Uppsala finner att den föreslagna undervisningen i ämnena nationalekonomi och statskunskap visserligen ger lärarkompetens i ämnet samhällskunskap — vilket kan kombineras med det från 1963/64 förekommande ämnet matematik — men att underlag kommer att saknas för de vanliga ämneskombinationerna historia-samhällskunskap och samhällskunskap-geografi.

Riktlinjerna för en fortsatt utbyggnad utöver umeåkommitténs program diskuteras i ett flertal yttranden. SACO framhåller, att det — inte minst med hänsyn till att i Umeå en ny universitetsorganisation avses bli prövad — är angeläget att få riktlinjerna för den fortsatta utbyggnaden redovisade. Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala anmärker mot att kommittén inte framlagt några konkreta förslag till nya verksamhetsformer inom umeåorganisationen. Lärarkollegiet vid medicinska högskolan i Umeå uttrycker förhoppning om att den föreslagna organisationen bygges ut till mera fullständiga samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteter.

Länsstyrelsen i Västerbottens län anser, att även civilekonomutbildning bör anordnas i Umeå samt att renodlat humanistiska ämnen bör bli företrädade där. Historisk-filosofiska sektionen i Uppsala understryker nödvändigheten av att förberedande åtgärder snarast vidtages för inrättande av en humanistisk fakultet i Umeå. SFS framhåller, att utbildningen vid varje lärosäte bör vara fullständig. Från sociala och kulturpolitiska synpunkter är det enligt SFS angeläget, att frågan om en humanistisk fakultet i Umeå närmare prövas. Organisationen förutsätter vidare, att den decentraliserade akademiska utbildning som anordnas i övre Norrland samordnas med den föreslagna utbildningen i Umeå.

Det föreslagna snabba igångsättandet av utbildningen synes enligt *universitetskanslern* komma att reducera möjligheterna att från början anordna utbildningen på ett ändamålsenligt sätt. Kanslern anser, att dessa svårigheter kan minskas avsevärt, om utbildningen påbörjas ett läsår senare än vad kommittén föreslagit. I likhet med *lärarkollegiet vid medicinska högskolan i Umeå* förordar kanslern, att ett sådant uppskov övertväges. Lärarkollegiet anför som motivering för sin ståndpunkt i huvudsak följande.

Det är enligt lärarkollegiets mening önskvärt, att de ordinarie lärartjänsterna i ämne som saknar laborationsundervisning inrättas och är besatta senast ett halvt år och i ämnen med laborationsundervisning senast ett år, innan undervisningen skall börja. Med hänsyn till att ämnena statistik och matematik kräver föga utrustning, accepterar lärarkollegiet emellertid att de ordinarie innehavarna av professorer ej kommer att vara utnämnda före undervisningens början, under förutsättning att kompetenta vikarier erhålles. Större svårigheter anser lärarkollegiet uppstå beträffande främst ämnena kemi och fysik, vilka kräver omfattande utrustning. Om undervisningen i dessa ämnen skall påbörjas vid de tidpunkter, som kommittén föreslagit, anser lärarkollegiet, att förslag om principbeslut angående professorer i de nämnda ämnena bör föreläggas riksdagen under innevarande år. Detsamma föreslås även beträffande ämnet nationalekonomi.

Medicinska fakulteten i Uppsala framhåller, att det framstår som ett oavvisligt krav att åtminstone ordinarie professorer och universitetslektorat tillsättes så tidigt, att innehavarna kan genomföra väsentliga delar av planerings- och organisationsarbetet, innan utbildningsverksamheten börjar. Med hänsyn härtill anser fakulteten bl. a., att en professor i fysik måste inrättas snarast möjligt samt att en för planeringen av fysikundervisningen ansvarig stab måste finnas tillgänglig fr. o. m. höstterminen 1963.

Den knappa tillgången på professorskompetenta matematiker utgör enligt *Nationalkommittén för matematik* ett starkt skäl för att den föreslagna professuren i matematik till att börja med ledigförklaras som förordnande på förslagsvis fem år och att den inrättas som ordinarie först år 1968. På detta sätt skulle man enligt nationalkommittén ha utsikter att omedelbart få sökande som — utan att vara starkt meriterade forskare — är intresserade av uppbyggnadsarbetet. Samtidigt skulle man undgå den instabilitet som sedvanliga vakansförordnanden innebär.

Universitetskanslern och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala* framhåller likaså, att man har anledning räkna med en flerårig övergångstid, innan professuren i matematik kan besättas. Detta förhållande talar enligt kanslerns mening för att åtminstone ett ordinarie universitetslektorat inrättas den 1 juli det år då undervisningen avses skola påbörjas. *SACO* understryker vikten av att tillräckliga lärarresurser finns att tillgå redan från början.

Kommitténs förslag att medicinska högskolan och tandläkarhögskolan fr. o. m. den 1 juli 1963 skall ombildas till fakulteter i en universitetsorganisation och att

det nya lärosätet skall benämnas universitetet i Umeå har inte mött några erinringar. Förslaget tillstyrkes uttryckligen av *lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm*, *Ingenjörsvetenskapsakademien*, *länsstyrelsen i Västerbottens län* och *SFS*.

I några yttranden berörs den av kommittén framförda tanken, att universitetet i Uppsala skulle ges ställning övergångsvis av moderuniversitet för den föreslagna utbildnings- och forskningsorganisationen i Umeå. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala* förklarar sig villig att tills vidare handlägga ärenden angående tillsättning av tjänst som professor och laborator i av kommittén föreslagna ämnen inom fakultetens område. Det framhålls vidare, att fakultetens institutioner kan fungera som moderinstitutioner i den mån detta ej innebär några störningar eller inskränkningar i den egna verksamheten. För sin medverkan kräver fakulteten en förstärkning av sitt kansli. Den föreslagna anordningen tillstyrks även av *SACO* och *Ingenjörsvetenskapsakademien*.

Kommitténs förslag, att den matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga forsknings- och utbildningsorganisationen skall repliera på den för de medicinska och odontologiska enheterna fr. o. m. den 1 juli 1963 gemensamma administrationen har inte föranlett några invändningar. *Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm* understryker emellertid, att den avsedda utbyggnaden av forsknings- och utbildningsorganisationen i Umeå medför en betydande — tidigare icke förutsatt — ökad belastning på den lokala administrationen samt att det är ofrånkomligt att kraven på administrativ service blir relativt större under uppbyggnadsperioden än under normala driftförhållanden. Efter samråd med representanter för lärosätena i Umeå förordar lärarkollegiet en förstärkning av de administrativa resurserna redan före den 1 juli 1963. *Universitetskanslern*, som erinrar om att i 1963 års åttonde huvudtitel äskats en med 100 000 kr. ökad medelsanvisning för administrativ personal, anser att ytterligare minst 25 000 kr erfordras för förstärkning av den administrativa personalen.

Frågan om undervisningsnämnder behandlas av *SFS*, som anser det från flera synpunkter motiverat, att en undervisningsnämnd inrättas för de samhällsvetenskapliga ämnena. Denna nämnd föreslås handlägga även frågor rörande socio-utbildningen. Ärenden som rör de matematisk-naturvetenskapliga ämnena bör enligt *SFS* under det första året handläggas av medicinska fakultetens undervisningsnämnd.

Universitetskanslern berör kommitténs förslag, att medelsanvisningen av 120 000 kr. till inredning och utrustning skall få disponeras allenast för sådan inredning och utrustning som under läsåret 1963/64 oundgängligen erfordras för att möjliggöra undervisningens behöriga bedrivande. Kanslern finner det ur rekryteringssynpunkt vara synnerligen angeläget, att så goda forskningsmöjligheter som möjligt redan från början tillskapas i Umeå. Med hänsyn härtill anser kanslern sig icke kunna tillstyrka den föreslagna begränsningen.

Lokalfrågorna har berörts i ett flertal remissyttranden. *Stadsfullmäktige i Umeå* upprepar sitt tidigare löfte att uppföra provisoriska undervisningspaviljonger i erforderlig omfattning och att sörja för att bostäder för lärare och elever finns tillgängliga. Staden utgår då från att utbyggnaden sker i den takt kommittén föreslagit. Angelägenheten av att provisorietiden blir så kort som möjligt understrykes av bl. a. *länsstyrelsen i Västerbottens län*, som förordar en avsevärd forcering av byggnadsverksamheten vid universitetet samt framhåller, att lokalplaneringen bör göras elastisk, så att undervisningen smidigt kan anpassas efter föreliggande behov. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala* anser det vara orimligt att låta fysikämnet vänta fyra à fem år på ändamålsenliga lokaler med utrymme för forskning och högre studier. *Universitetskanslern* betonar i likhet med *lärarkollegiet vid medicinska högskolan i Umeå* nödvändigheten av att de provisoriska fysiklokalerna dimensioneras med hänsyn till även forskningsbehoven. Beträffande kemiämnet anför *lärarkollegiet*, att många skäl talar för att man snabbt bör planera och uppföra kemiblockets undervisningsdel.

I fråga om möjligheterna att anordna lokaler för den föreslagna utbildnings- och forskningsorganisationen i Umeå anför *byggnadsstyrelsen* i huvudsak följande.

Umeå stads erbjudande att från hösten 1963 tillhandahålla paviljongbyggnader synes vara den enda till buds stående lösningen av lokalfrågan, om undervisningen i matematik och statistik skall kunna börja hösten 1963 och i fysik, teoretisk fysik och nationalekonomi hösten 1964. Detsamma kan gälla även undervisningen i statskunskap från hösten 1965.

Då paviljongerna avses bli förlagda till ett parkområde invid Berghemsskolan ca en kilometer norr om universitetsområdets centrala delar, synes det angeläget, att provisoriet blir så kortvarigt som möjligt och att behovet av buffertlokaler tillgodoses inom universitetsområdet så snart detta låter sig göra. Kostnaderna för icke flyttbar inredning bör nu begränsas till ett minimum.

Den angivna kallhyran 80 kr./m² synes i och för sig kunna godtagas, men om den beräknade nettoytan 390 m² för behovet hösten 1963 icke kan avsevärt underskridas, torde hyra behöva beräknas på en yta som överstiger av kommittén angivna 500 m² lägenhetsyta.

Styrelsen har övervägt på vilket sätt lokalbehovet för en snabbt växande undervisning i Umeå lämpligen bör tillgodoses. Det har därvid synts lämpligt *dels* att nybyggnader bör utgöra en del av en slutlig, permanent lösning, *dels* att nybyggnader bör förläggas till sådana områden, som genom pågående och inom kort påbörjade försörjningsåtgärder förses med vägar, ledningar osv., *dels* att en ökning av projekterings- och byggnadstakten göres möjlig genom övergång till större byggnadsenheter, *dels* att i övrigt permanenta byggnader provisoriskt kan tagas i anspråk för annat ändamål än den slutliga användningen, *dels också* att projekteringsarbetet bör kunna påbörjas utan färdiga lokalprogram genom att man projekterar allmängiltiga byggnadstyper, anpassningsbara till de ändamål, som kan komma ifråga i respektive byggnad. Med dessa förutsättningar vill det synas, som om nu förutsebara, nödvändiga lokalbehov skall kunna vara tillgodosedda till hösten 1966 eller senast 1967. Huruvida det på detta sätt kan komma att visa sig möjligt att redan hösten 1965 hjälpligt kunna klara undervisningens omedelbara behov för medicinsk kemi, naturvetenskaplig kemi och

statskunskap undandraget sig för närvarande styrelsens bedömning. Om emellertid så kan bli fallet, skulle det i betänkandet angivna behovet av ytterligare paviljongutrymme hösten 1965 bortfalla.

En av förutsättningarna för att på ovan antytt sätt kunna åstadkomma de behövliga lokalerna är att projekteringen av en del av nybyggnaden för den naturvetenskapliga kemien kan göras samtidigt med projekteringen för medicinsk kemi. Tiden för projektering och byggande förlängs icke nämnvärt genom fördubblingen av uppgiften. Genom att sedan inrikta byggandet så, att exempelvis undervisningsdelarna färdigställs före återstoden av byggnaden, kan det bli möjligt att dessa begränsade delar kan tagas i bruk redan hösten 1965. Den naturvetenskapliga kemins byggnad kan — i avsaknad av detaljerat program — ges en allmängiltig utformning. Den detaljerade planläggningen kan därvid anstå till dess lokalprogram hunnit utarbetas. Enligt föreliggande planer synes kemibygnadens första etapp lämpligen böra omfatta ca 3 000 m² nettogolvyta. Skulle sedan denna yta visa sig överstiga kemins omedelbara behov kan förekommande överskottsytor övergångsvis disponeras av andra ämnen — även sådana som ej behöver laborationsutrymmen. I sådant fall kan planerade installationer för laborationsändamål eventuellt ställas på framtiden.

En nybyggnad för samhällsvetare eller humanister har närmast karaktär av kontorshus. I jämförelse med laboratoriebyggnader går det att snabbare projektera och bygga ett samhällsvetarkomplex. De förut nämnda paviljongerna avses tillgodose 1 600—1 900 m² nettoyta. En ersättning för dessa och en begränsad utökning kan fås i en byggnad med storleksordningen 2 000—4 000 m² nettoyta. Det förefaller styrelsen försvarbart att sikta på en första byggnad med minst denna storlek. Kan emellertid ett större behov förutses föreligga före senare delen av 1960-talet, bör byggnaden från början planeras i motsvarande mån större. En sådan byggnad synes kunna tagas i bruk till hösten 1966.

För 1963/64 har styrelsen äskat medel motsvarande en förbrukning av 5,2 miljoner kr. Med förut skisserade program synes medelförbrukningen bli ca 10—12 miljoner kr. årligen under några år. Styrelsen saknar för närvarande anledning att tro annat än att arbetskraften i Umeå är tillräcklig för en sådan byggnadstakt.

E. Departementschefen

Inledningsvis vill jag beröra vissa uppgifter om studentantalets utveckling.

Under det senaste decenniet har antalet studentexamina ökat i snabbare takt än någonsin tidigare. Enligt tillgängliga prognoser kommer examinationen att under de närmaste åren öka i ännu hastigare tempo. Under åren 1951—55 avlades i vårt land drygt 33 000 studentexamina varav ca 26 000 vid allmänna gymnasier. Motsvarande tal för åren 1956—60 var ca 49 000 respektive ca 39 000. Med ledning av uppgifter om antalet elever i gymnasier och om examinationsfrekvenser m. m. har beräknats, att antalet studentexamina åren 1961—65 kommer att bli i runt tal 90 000, dvs. i det närmaste fördubblat i förhållande till perioden 1956—60; av examina kommer drygt 72 000 att avläggas vid allmänna gymnasier. Utvecklingen efter år 1965 är vanskeligare att förutse. Totalantalet studentexamina åren 1966—70 har emellertid uppskattats till 120 000—125 000, varav 85 000—90 000 vid allmänna gymnasier.

Intresset för universitets- och högskolestudier bland de nyexaminerade studenterna fortsätter också att växa, vilket tydligt avspeglar sig i tillströmningen till universitet och högskolor. 1955 års universitetsutredning räknade i sitt sjätte betänkande (SOU 1959: 45) med ca 53 000 närvarande studerande vid högre utbildningsanstalter år 1970. Vissa i höstas redovisade statistiska sammanställningar, »Tendenserna på akademikernas arbetsmarknad fram till mitten av 1970-talet» (SOU 1962: 55), visar emellertid på ett betydligt högre tal. Förblir intresset för akademiska studier lika högt under återstoden av 1960-talet, som det visat sig vara de senaste åren, kan vid nuvarande expansionstakt för gymnasierna och oförändrade studietidsförhållanden vid universitet och högskolor totalantalet universitets- och högskolestuderande år 1970 uppskattas till ca 85 000—90 000.

Redan tidigare har jag — med hänsyn till bl. a. att belastningen på de befintliga filosofiska fakulteterna inom snar framtid kommer att bli utomordentligt stark — funnit det nödvändigt att pröva frågan om förläggning till en ny studieort av i första hand samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning. I propositionen 1960: 119 angående riktlinjer för utbyggande av universitet och högskolor m. m. förordade jag — icke minst av lokaliseringspolitiska skäl — att en så fullständig utbildnings- och forskningsorganisation som möjligt borde förläggas till Umeå. Jag har sedermera i juni 1962 tillkallat särskilda sakkunniga med uppgift att verkställa närmare utredningar och avgiva förslag angående fortsatt utbyggnad av organisationen för högre utbildning och forskning i Umeå. I enlighet med direktiven har de sakkunniga — 1962 års Umeåkommitté — som ett första led i sitt arbete framlagt förslag om anordnande i Umeå av högre utbildning i vissa centrala samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga ämnen.

Innan jag övergår till att behandla kommitténs utbyggnadsförslag, vill jag i korthet erinra om den i Umeå befintliga organisationen för högre utbildning och forskning.

I Umeå finns fr. o. m. budgetåret 1958/59 en medicinsk högskola, för närvarande dimensionerad för en årlig intagning av 40 studerande. Fr. o. m. höstterminen 1962 innefattar utbildningen såväl propedeutisk som klinisk undervisning. Enligt statsmakternas beslut 1961 och 1962 kommer utbildningskapaciteten vid umeåhögskolan att höjas till 60 intagna studerande per år fr. o. m. budgetåret 1964/65 i de propedeutiska och kliniska ämnena. Nyssnämnda beslut innebär dessutom, att högskolan skall byggas ut till ett fullständigt medicinskt lärosäte, omfattande även medicinsk-teoretisk undervisning. Denna undervisning beräknas kunna börja läsåret 1965/66.

Ett till tandläkarhögskolan i Stockholm knutet tandläkarinstitut upprättades i Umeå fr. o. m. budgetåret 1956/57. Vid detta meddelas utbildning under tredje t. o. m. åttonde studieterminerna. Utbildningskapaciteten är för närvarande 40 studerande per årsgrupp. Den odontologiska utbildningen i Umeå kommer enligt statsmakternas beslut år 1961 att fr. o. m. budgetåret 1963/64 organiseras inom

ramen för en i förhållande till tandläkarhögskolan i Stockholm fristående läroanstalt. Samtidigt ökas intagningskapaciteten i Umeå till 60 studerande. Vidare utvidgas utbildningen där till att innefatta även de båda avslutande studietermi-
nerna. Den prekliniska utbildningen, som omfattar de två första studietermi-
nerna, kommer att kunna meddelas i Umeå först fr. o. m. läsåret 1965/66.

I detta sammanhang bör erinras om att i Umeå fr. o. m. budgetåret 1962/63 inrättats ett socialinstitut med en intagningskapacitet av för närvarande 70 elever per år. Enligt förslag i särskild proposition till årets riksdag skall utbildningskapaciteten vid institutet öka till 90 nyintagna per år fr. o. m. läsåret 1963/64.

Här bör även nämnas, att 1960 års lärarutbildningssakkunniga nyligen fram-
lagt förslag om bl. a. principbeslut angående inrättande av lärarhögskola i Umeå. De sakkunnigas betänkande har remissbehandlats. Beredningen av ärendet är emellertid ännu inte avslutad.

Jag övergår nu till att behandla Umeåkommitténs förslag.

Enligt sina direktiv har kommittén som huvuduppgift att planera uppbyggnaden av en matematisk-naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig utbildnings- och forskningsorganisation i Umeå i enlighet med de riktlinjer som uppdragits i propositionen 1960: 119. I denna proposition framhöll jag även att jag hyste förståelse för önskemålet om att humanistisk utbildning och forskning också i övrigt borde bli företrädda i Umeå. Jag förklarade mig emellertid inte vara beredd att då ta upp detta spörsmål till prövning. Riksdagen riktade ingen erinran häremot. I direktiven för Umeåkommitténs arbete har jag uttalat, att frågan om behovet av även en humanistisk utbildnings- och forskningsorganisation i Umeå — utanför den samhällsvetenskapliga — bör prövas först sedan närmare klarhet vunnits om hur stora de humanistiska fakulteterna vid övriga universitet kommer att bli som en följd av nu pågående eller planerad utbyggnad.

Såsom framgått av min tidigare redogörelse har kommittén nu föreslagit, att uppbyggnaden av den matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga utbildnings- och forskningsorganisationen i Umeå skall påbörjas läsåret 1963/64. Kommittén förordar sålunda, att fr. o. m. nämnda läsår skall anordnas undervisning på ett- och tvåbetygsnivåerna i ämnena matematik och statistik. Närmast efter dessa två ämnen bör enligt kommittén tillkomma undervisning i ämnena fysik, teoretisk fysik och nationalekonomi, beträffande samtliga ämnen fr. o. m. budgetåret 1964/65, samt i ämnena kemi och statskunskap fr. o. m. budgetåret 1965/66.

Kommittén, som i likhet med flera av remissinstanserna understryker betydelsen av en matematisk-naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig forsknings- och utbildningsorganisation som komplement till läkar- och tandläkarutbildningen i Umeå, erinrar om att avsikten är att i Umeå söka åstadkomma av vetenskapens utveckling motiverade organisatoriska nybildningar. Hithörande spörsmål är, anmäler kommittén, under utredning, varför kommittén i detta sammanhang inte kunnat framlägga ett förslag till definitiv organisation och inte

heller en fullständig tidsplan för uppbyggnaden. Kommittén har emellertid funnit det självklart, att denna organisation under alla förhållanden måste omfatta ett antal grundläggande matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga ämnen, i huvudsak organiserade i nu gängse former. Med denna utgångspunkt och utifrån möjligheterna att provisoriskt lösa lokalbehoven har kommittén gjort sitt nyss redovisade ämnesval.

Att de föreslagna ämnena skall ingå i organisationen i Umeå har icke ifrågasatts av någon remissinstans. För SACO framstår det emellertid som diskutabelt att ämnet statskunskap organiseras före ämnet företagsekonomi. Åtskilliga remissinstanser framhåller angelägenheten av att den föreslagna organisationen så snart som möjligt bygges ut till fullständiga matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga fakulteter. Såsom framgått av mitt referat av remissyttrandena har också önskemål framförts om att ytterligare ämnen organiseras redan inom den av kommittén skisserade tidsramen.

För egen del är jag inte beredd att nu uttala mig bestämt om vilka ämnen den matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga utbildnings- och forskningsorganisationen i Umeå bör omfatta vid full utbyggnad. Rimligtvis måste sådana ställningstaganden anstå till dess kommittén hunnit utarbeta och framlägga en fullständig utbyggnadsplan. Å andra sidan kan jag inte dela den uppfattning som framskymtar i några remissyttrandena, nämligen att ett ställningstagande till det föreliggande kommittéförslaget skulle kunna innebära att möjligheterna att i Umeå fullfölja planerna på en forsknings- och utbildningsorganisation av icke traditionell typ skulle begränsas.

Vad beträffar det första utbyggnadsskedet synes mig kommitténs förslag, med de utgångspunkter från vilka denna haft att arbeta, väl avvägt. Möjligheterna att genom olika åtgärder kunna tillgodose lokalbehoven blir under ett utbyggnadsskede ofrånkomligen en i många delar avgörande faktor. Jag har särskilt velat framhålla detta med hänsyn till de förslag om en snabbare utbyggnad som framkommit under remissbehandlingen. Till lokalfrågorna återkommer jag i det följande.

Jag ansluter mig alltså till kommitténs förslag om ämnesomfattningen under första utbyggnadsskedet, dvs. att utbyggnaden av organisationen i Umeå för naturvetenskap och samhällsvetenskap inriktas på att de föreslagna sju ämnena, nämligen de matematisk-naturvetenskapliga ämnena matematik, fysik, teoretisk fysik och kemi samt de samhällsvetenskapliga ämnena statistik, nationalekonomi och statskunskap först blir representerade. Den ordning i vilken undervisningen i olika ämnen föreslås börja har jag funnit väl genomtänkt. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att jag självklart förutsätter att kommittén — om så skulle visa sig lämpligt och lokalmässigt möjligt — i sin slutliga utbyggnadsplan anser sig oförhindrad att tidigarelägga nu ej medtagna ämnen liksom att också i övrigt föreslå omdispositioner.

Kommitténs tidsplan innebär — såsom nyss framhållits — att uppbyggnaden av organisationen i Umeå påbörjas redan till hösten med undervisning i ämnena

matematik och statistik. Mot bakgrunden av vad jag inledningsvis anfört beträffande de närmaste årens förväntade tillströmning till våra universitet och högskolor är det enligt min mening synnerligen angeläget att alla möjligheter att snabbt öka utbildningskapaciteten tillvaratages. Jag finner därför kommitténs tidsplan mycket tillfredsställande och föreslår, att utbildning i ämnena matematik och statistik organiseras redan fr. o. m. nästa läsår. Universitetskanslern har framhållit, att ett så snabbt igångsättande kan ge upphov till svårigheter för utbildningens ändamålsenliga anordnande, och därför ansett, att ett års uppskov borde allvarligt övervägas. Av vad jag nyss anfört framgår, att jag inte kan biträda kanslerns uppfattning. Under ett utbyggnadsskede är provisorier och andra svårigheter så gott som undantagslöst ofrånkomliga. Det är emellertid min övertygelse, att initialsvårigheterna i Umeå inte kommer att bli av sådan omfattning, att ett uppskov är motiverat. Skulle mot förmodan uppkomma skäl för ett uppskov med igångsättningen, bör emellertid Kungl. Maj:t sedermera äga fatta beslut härom. Jag vill i detta sammanhang nämna att, enligt vad jag erfarit, på kommitténs initiativ tillsatts en samarbetsdelegation med representanter för — förutom kommittén och medicinska högskolan — Västerbottens läns landsting, Umeå stad och Umeå studentkår. Denna delegation har bl. a. till uppgift att förbereda mottagandet av de nya lärarna och studenterna, bl. a. genom att anskaffa bostäder.

I fråga om personalorganisationen är jag ense med kommittén om att ämnena matematik och statistik redan från början måste vara företrädda av lärare i professors ställning. I överensstämmelse med kommitténs förslag förordar jag därför, att från och med budgetåret 1963/64 inrättas en professur i matematik och en professur i statistik. Tjänsterna bör tills vidare formellt knytas till medicinska högskolan. På grund av bristen på professorskompetenta forskare i matematik har Nationalkommittén för matematik förordat, att den föreslagna professuren i detta ämne ledigförklaras som förordnande på förslagsvis fem år och att tjänsten blir ordinarie först 1968. Enligt min mening skulle en sådan konstruktion ingalunda innebära förbättrade möjligheter att få en professur i Umeå tillsatt. Med hänsyn till bl. a. vikten av att organisationen i Umeå från början inte får en kvalitativt sämre utformning än vid övriga lärosäten motsätter jag mig bestämt nationalkommitténs förslag. Nationalkommitténs i och för sig mycket intressanta förslag synes snarare böra övervägas vid en fortsatt utbyggnad av institutioner med en redan etablerad basorganisation.

I enlighet med kommitténs förslag beräknar jag för var och en av professorerna i matematik och statistik medel för dels 1 000 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete, dels en tjänst som kanslibiträde i Ae 7.

Till löner och arvoden åt universitetslektorer, assistenter m. m. har kommittén äskat 195 000 kr. Mot uppskattningen av medelsbehovet har jag inte funnit anledning till erinran. Universitetskanslern har föreslagit, att ett universitetslektorat i matematik från början inrättas som ordinarie. SACO har understrukit

vikten av att tillräckliga lärarresurser ställs till förfogande redan från starten och i sitt förslag gått längre än kanslern. Bl. a. har organisationen föreslagit en docenttjänst i vart och ett av ämnena matematik och statistik. För egen del är jag inte beredd att förorda, att de av nämnda remissinstanser föreslagna tjänsterna inrättas redan fr. o. m. nästa budgetår. Jag biträder sålunda kommitténs förslag på denna punkt.

I detta sammanhang får jag anmäla, att 1960 års lärarutbildningssakkunniga föreslagit inrättande av ett universitetslektorat i pedagogik i Umeå. Innehavaren av detta lektorat avses skola meddela undervisning för ett och två akademiska betyg i pedagogik, förrätta tentamina i ämnet och leda den för filosofisk ämbetsexamen obligatoriska kursen i psykologi samt pedagogikens teori och historia. I arbetsuppgifterna bör även ingå bestridande av undervisning i pedagogik i anslutning till den lärarutbildning inom skilda sektorer, som är förlagd till Umeå. Jag finner den avsedda anordningen väl motiverad och tillstyrker, att ett ordinarie universitetslektorat i pedagogik inrättas fr. o. m. den 1 juli 1963. Det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter angående de med ifrågavarande tjänst förenade arbetsuppgifterna. Tjänsten torde tills vidare, liksom de av mig föreslagna professurerna, böra formellt knytas till medicinska högskolan i Umeå. Det lektorat i pedagogik som finns inrättat för yrkeslärarutbildningen i Umeå — men som för närvarande ej är besatt — bör vid bifall till förslaget om ett universitetslektorat i pedagogik tills vidare ej få tillsättas.

Förslag till personalorganisation närmast följande budgetår har kommittén inte kunnat redovisa i föreliggande betänkande. Häremot har kritiska anmärkningar framförts under remissbehandlingen. Jag är emellertid inte beredd att nu föreslå åtgärder, som kan innebära ett föregripande av kommitténs kommande förslag.

Kommitténs i betänkandet redovisade beräkningar av medelsbehoven för omkostnader, materiel, bokinköp och bokbindning samt inredning och utrustning har inte givit mig anledning till erinran.

Beträffande medelsanvisningen för bokinköp m. m. vill jag erinra om att denna avses för anskaffningar till ett för institutionerna för matematik och statistik gemensamt mindre kurs- och referensbibliotek. Kommitténs förmodan, att den naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga forskningen och utbildningen under utbyggnadsperioden tills vidare skall få repliera på stadsbiblioteket i Umeå och det medicinskt-odontologiska biblioteket har inte föranlett någon invändning från berörda remissinstanser.

I anledning av vad universitetskanslern anfört beträffande medelsanvisningen till inredning och utrustning anser jag, att denna bör få utnyttjas jämväl för anskaffning av viss forskningsutrustning.

I det följande kommer jag närmast att behandla vissa organisatoriska frågor. I årets statsverksproposition har jag vid min anmälan av medicinska högsko-

lans i Umeå avlöningsanslag redovisat ett av organisationskommittén för högskolan framfört förslag, att de medicinska och odontologiska lärosätena i Umeå fr. o. m. den 1 juli 1963 skulle sammanslås till ett lärosäte, benämnt universitetet i Umeå och bestående av en medicinsk och en odontologisk fakultet. Enligt universitetskanslerns mening borde lärosätet benämnas medicinsk-odontologiska högskolan i Umeå. Jag tog i statsverkspropositionen icke ställning till de föreliggande förslagen.

Umeåkommittén har i sitt delbetänkande, som avlämnades i december månad 1962, framfört ett förslag av samma innebörd som organisationskommitténs.

Sedermera har universitetsutredningen i sitt sjunde betänkande, Universitetens och högskolornas organisation och förvaltning (SOU 1963:9), föreslagit bl. a., att medicinska högskolan i Umeå och tandläkarhögskolan där skall infogas som fakulteter i en organisatorisk enhet, benämnd universitetet i Umeå. Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling.

För egen del finner jag det i och för sig naturligt att medicinska högskolan i Umeå och tandläkarhögskolan där får ställning av fakulteter i en integrerad utbildnings- och forskningsorganisation. Jag anser mig emellertid inte nu böra föreslå att en sådan förändring statutmässigt fastslås redan från och med den 1 juli i år. Enligt min mening bör det slutliga ställningstagandet till frågan om en sådan omorganisation anstå till prövningen av universitetsutredningens övriga förslag rörande universitetens och högskolornas organisation och förvaltning. Däremot anser jag det av flera skäl lämpligt, att de medicinska, odontologiska, matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga utbildnings- och forskningsenheterna fr. o. m. den 1 juli 1963 gemensamt benämnas *universitetet i Umeå*. Jag förordar att så sker.

De i årets statsverksproposition förordade anslagen till dels medicinska högskolan i Umeå, dels tandläkarhögskolan i Umeå bör av tekniska skäl under budgetåret 1963/64 behållas som separata riksstatsanslag. För nästa budgetår bör medel till avlöningar, omkostnader, materiel m. m., bokinköp och bokbindning m. m. samt inredning och utrustning av nya lokaler till den filosofiska utbildnings- och forskningsorganisationen vid Umeå universitet anvisas under ett särskilt anslag.

I anslutning härtill vill jag erinra om att jag i årets statsverksproposition vid min anmälan av frågan om anslag till avlöningar till medicinska högskolan i Umeå förordat, att ledningen för de medicinska och odontologiska lärosätena i Umeå bör anförtros organisationskommittén för medicinska högskolan i Umeå, förstärkt med representanter för odontologien. Vidare har jag framlagt förslag beträffande gemensam administration fr. o. m. budgetåret 1963/64 för sistnämnda högskola och tandläkarhögskolan i Umeå.

Innevarande budgetår disponerar medicinska högskolan ca 121 000 kr. och tandläkarinstitutet i Umeå ca 48 000 kr. för avlöning av administrativ personal. I årets statsverksproposition har föreslagits, att för nästa budgetår ytterligare 100 000 kr. anvisas för ifrågasvarande ändamål.

I enlighet med vad kommittén förordat bör här avsedda gemensamma administration betjäna även den samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga utbildnings- och forskningsorganisationen. Med anledning av vad universitetskanslern i denna fråga anfört beräknar jag i förevarande sammanhang för nästa budgetår ytterligare 25 000 kr. till förstärkning av den gemensamma administrativa personalen. Härigenom skulle för detta ändamål vid universitetet i Umeå under budgetåret 1963/64 komma att disponeras sammanlagt 294 000 kr.

Kommittén har förordat att innehavarna av de föreslagna professurerna i matematik och statistik eller de som på grund av förordnande uppehåller dessa tjänster övergångsvis skall inträda som ledamöter av den av kommittén förutsatta medicinska fakulteten, dvs. det nuvarande lärarkollegiet. De skall dock enligt förslaget ej äga deltaga i handläggningen av befordringsärenden inom kollegiet. Jag har intet att erinra mot den avsedda anordningen. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser härom.

Ärende angående tillsättning av tjänst som professor i ämne inom den av mig föreslagna organisationen bör tills vidare handläggas av vederbörande vid universitetet i Uppsala i enlighet med gällande bestämmelser.

Ett speciellt problem av organisatorisk art, som icke berörts av kommittén men som SFS tagit upp i sitt remissyttrande, utgör frågan om inrättande av undervisningsnämnder. SFS har ansett det från flera synpunkter motiverat, att en särskild undervisningsnämnd inrättas för de samhällsvetenskapliga ämnena. Frågor rörande matematisk-naturvetenskapliga ämnen bör enligt SFS övergångsvis handläggas av medicinska högskolans undervisningsnämnd. SFS har därvid förutsatt, att representanter för såväl lärare som studerande i de naturvetenskapliga ämnena skall äga rätt att som ledamöter av nämnden deltaga vid behandlingen av för dessa ämnen aktuella ärenden. För egen del ansluter jag mig till SFS:s förslag. Det bör emellertid ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i hithörande frågor. Någon särskild medelsanvisning för ifrågavarande ändamål nästa budgetår anser jag inte erforderlig.

Vad beträffar frågan om kårtillhörighet för de studerande som söker sig till universitetet i Umeå vill jag endast framhålla, att jag i likhet med SFS förutsätter att dessa kommer att ingå i Umeå studentkår.

Avslutningsvis vill jag behandla vissa av kommittén och remissinstanserna berörda lokalfrågor.

Byggnadsstyrelsen har med skrivelse den 17 september 1962 överlämnat förslag till utbyggnadsplan för universitetet i Umeå. Detta förslag kommer jag att upptaga till behandling vid min anmälan senare denna dag av frågor rörande anslag för budgetåret 1963/64 till byggnadsarbeten vid vissa universitet och högskolor, m. m.

Vad beträffar lokaler för den av mig nu förordade verksamheten har kommittén föreslagit provisoriska lösningar till dess att definitiva lokaler hinner färdig-

ställas. Kommittén föreslår sålunda, att ett av staden lämnat erbjudande att i paviljongbyggnader mot hyresersättning tillhandahålla lokaler för samtliga nu ifrågavarande ämnen utom kemi accepteras. För lösningen av kemiämnenas lokalfrågor har kommittén redovisat vissa andra möjligheter.

Vid remissbehandlingen har bl. a. framhållits angelägenheten av att provisorietiden blir så kort som möjlig och att därför byggnadsverksamheten i Umeå bör forceras. Byggnadsstyrelsen har i sitt yttrande redovisat en rad allmänna synpunkter beträffande sättet på vilket lokalbehovet för en snabbt växande undervisning i Umeå lämpligen bör tillgodoses. Därjämte har styrelsen framlagt vissa konkreta förslag till mer definitiva lokallösningar. Jag har för avsikt att till kommittén överlämna byggnadsstyrelsens remissyttrande för att tagas i beaktande under kommitténs fortsatta arbete.

Beträffande lokalfrågornas lösning på kort sikt framhåller byggnadsstyrelsen i sitt remissyttrande, att stadens erbjudande innebär för flertalet ämnen den enda lösningen, om kommitténs tidsprogram skall kunna följas. I fråga om statskunskap och kemiämnen anger byggnadsstyrelsen vissa alternativa lösningar, som det torde få ankomma på i första hand kommittén att närmare pröva.

För egen del hälsar jag med stor tillfredsställelse stadens villighet att medverka till en snabb start för en utvidgad utbildnings- och forskningsverksamhet i Umeå. Det bör ankomma på byggnadsstyrelsen att med staden träffa avtal angående förhyrning av de för den matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga utbildningen och forskningen erforderliga lokalerna på i hudsak de villkor kommittén förutsatt.

Vid bifall till vad jag här föreslagit bör på riksstaten nästa budgetår uppföras ett förslagsanslag, benämnt Vissa kostnader för utbildnings- och forskningsorganisationen vid universitetet i Umeå. Jag beräknar medelsbehovet för avlöningar under ifrågavarande anslag till 450 000 kr. En särskild avlöningsstat — fördelad på olika poster — bör fastställas.

Vidare bör under nyssnämnda anslag uppföras en förslagsvis betecknad anslagspost till omkostnader å 52 000 kr. samt maximerade anslagsposter till materiel m. m., till bokinköp och bokbindning m. m. samt till inredning och utrustning av nya lokaler å respektive 8 000 kr., 10 000 kr. och 120 000 kr. Anslaget bör sålunda uppföras med sammanlagt 640 000 kr.

Det torde vid bifall till vad jag förordat i det föregående få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder som erfordras, för att den föreslagna verksamheten skall kunna starta fr. o. m. läsåret 1963/64.

III. Hemställan

Under återopande av vad jag anfört och föreslagit i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för anordnande av matematisk-naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig utbildning och forskning i Umeå;

II. a) medgiva, att vid medicinska högskolan i Umeå utöver de tjänster, som i annan ordning kan komma att uppföras på personalförteckning för högskolan, må tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64 vara inrättade en tjänst som professor i Bo 3 i matematik, en tjänst som professor i Bo 3 i statistik samt en tjänst som universitetslektor i Ao 27 i pedagogik, samt be- myndiga Kungl. Maj:t att vidtaga härav påkallade förändring- ar i nämnda personalförteckning;

b) godkänna följande avlöningsstat under förslagsanslaget Vissa kostnader för utbildnings- och forskningsorganisationen vid universitetet i Umeå, att tillämpas tills vidare under bud- getåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	109 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal:	
a. Avlöningar till vissa lärare m. m., <i>förslagsvis</i>	177 000
b. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	37 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	122 500
4. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>för- slagsvis</i>	4 500
	Summa kr. 450 000

c) till *Vissa kostnader för utbildnings- och forskningsorga-
nisationen vid universitetet i Umeå* för budgetåret 1963/64
under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 640 000
kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instäm-
mande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar
Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas pro-
position av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Inga Bäcklin

INNEHÅLL

	Sid.
I. Inledning	3
II. Högre utbildning och forskning i Umeå	4
A. Nuvarande organisation	4
B. Vissa riktlinjer m. m. för fortsatt utbyggnad	6
C. Kommitténs förslag	10
D. Yttranden	16
E. Departementschefen	21
III. Hemställan	30